

Kraj Liberecký

Úvod

Poměrně hornatá krajina na severu Libereckého kraje se začala osidlovat poměrně pozdě. S osídlováním Jizerských hor se v oblastech bohatých na potřebné nerostné suroviny a dřevo rozvíjela sklářská výroba již od 16. století. V lesních sklářských hutích, kde probíhalo mačkání skla, broušení nebo jen navlékáním knoflíků a korálků, postupně vznikl v průběhu 19. století sklářský a bižuterní průmysl. Kvalitní výrobky jsou dodnes významným vývozním artiklem známým po celém světě. Podobně je tomu i v Lužických horách, kde počátky sklářství spadají až do středověku. Charakteristickými se pro podhůří Krkonoš a Jizerských hor staly textilky. Továrny využívaly vodní sílu řek Jizery a Nisy pro pohon strojů.

Přirozeným spádovým centrem se stala dvě města Liberec s převahou textilní výroby a Jablonec světově proslulý bižuterní výrobou. Rychle se rozvíjející průmysl podnítil rozvoj železniční dopravy, při jejímž budování v hornatém terénu bylo zapotřebí smělých inženýrských staveb. K výrazným novodobým inženýrským dílům se směle řadí i unikátní světově proslulé technické dílo – televizní vysílač na Ještědu, který je národní kulturní památkou a je nominován na zápis na Listinu světového dědictví UNESCO.

Červeně vyznačené lokality jsou určeny pro vážné zájemce a odborníky na příslušnou tematiku .

Zkratky: KP = kulturní památka, NKP = národní kulturní památka

 Vysoká atraktivita pro cestovní ruch

doprava				
lokality	objekt	statut objektu	popis	přístup
Kořenov JN	Zubačka www.zubacka.cz	KP	Jediná normálně rozchodná ozubnicová trať v českých zemích, vybudovaná v letech 1900–02. Dnes je v provozu 12 kilometrů trati z Tanvaldu do Harrachova, které se mezi lidmi říká "kořenovská Zubačka" nebo také "Polubenska". Trať z Tanvaldu do Harrachova se honosí mnoha zajímavými umělými stavbami, mimo jiné pěti tunely, z nichž nejdelší měří 940 metrů, dodnes dochovanou 4,43 km dlouhou dvoupásovou Abtovou ozubnicí v ose koleje na sedmikilometrovém úseku Tanvald - Kořenov, překonávajícím výškový rozdíl 235 metrů maximálním stoupáním až 58 promile, které je největším v České republice. Z památkově chráněného kořenovského nádraží (701 m.n.m.) železnice pokračuje táhlým obloukem ve tvaru podkovy přes 26 metrů vysoký most nad řekou Jizerou, kterým přechází z Jizerských hor do Krkonoš. Trať byla postavena v letech 1899-1902 jako důležité spojení průmyslové oblasti Liberecka a Jablonecka se západní oblastí Slezska, jejímž významným střediskem bylo město Hirschberg (Jelenia Góra). 30.června 1902 byl zahájen provoz v trati Tanvald - Kořenov (tehdy Grünthal).	Trať je v provozu, konají se i jízdy historických vlaků. Výjezd ze stanice Tanvald
Sychrov LB	Viadukt www.infocesko.cz	Není zapsán	Kamenný patrový viadukt na trati Pardubice – Liberec, dlouhý 120 m, byl postaven v letech 1857–59. Osobitost této zajímavé dopravní stavby spočívá v tom, že šest z osmi oblouků je ve dvou řadách nad sebou. Toto uspořádání oblouků v patrech není u nás a ani ve světě zcela běžné. Přes 11m široký viadukt převádí traťovou kolej a zároveň je na něm poslední výhybka železniční stanice Sychrov. Je to nádherný příklad nenásilného a působivého začlenění kamenné dopravní železniční stavby do rámce krajiny.	Viadukt je součástí železniční trati, běžně přístupný.
Peřimov SM	Most přes Jizeru www.infocesko.cz	KP	Most o jednom oblouku postavený přes Jizeru v roce 1912, jedna z prvních železobetonových konstrukcí u nás.	Běžně přístupný
Dalešice-Kokonín JN	Kamenné značení -	Není zapsáno	Poslední zachovaný sloupek z původní řady sloupků lemujících starou cestu z Dalešic do Jablonce nad Nisou. Sloupky sloužily jako vodící tyče podél cesty při závějích. Značení nechal vybudovat František Zachariáš Römisch	Běžně přístupný

doprava				
lokality	objekt	statut objektu	popis	přístup
Kryštofovo údolí, osada Novina LB	Železniční viadukt	KP	Velmi komplikovaný terén při stavbě trati Liberec – Česká Lípa trati vyžadoval výstavbu mnoha inženýrských děl. Viadukt, přezdíváný „zvonící most“ byl postaven v roce 1900.	Přístupno.

Zubačka Kořenov

Viadukt Sychrov

Most přes Jizeru Peřimov

Železniční viadukt Kryštofovo údolí – Novina
cs.wikipedia.org/wiki/Kryštofovo_Údolí - 32k -

potravinářství – pivovary, cukrovary, lihovary, mlýny, mlékárny

lokality	objekt	statut objektu	popis	přístup
Dubá CL	Sušárna chmele www.infocesko.cz	KP	Jedna z posledních dochovaných sušáren chmele se sušícími věžemi, vybudována v 2.pol. 19. stol.	Opravuje se, v současné době nepřístupná.
Jablonec nad Nisou - Vrkošovice JN	Pivovar www.eurobeds.cz	Není zapsáno	Pivovar nechal postavit v letech 1833 – 1835 majitel panství Johann Römisch. Dnešní podoba pochází ze druhé poloviny 19. století, výjimečný je objekt kotelny s původním zařízením. V současné době využívána pouze sladovna.	Nepřístupné běžně.
Liberec - Vratislavice	Pivovar www.pivo-konrad.cz	Není zapsáno	Pivovar zahájil výrobu v roce 1875. Přes následné stavební úpravy si zachoval svůj původní architektonický výraz. Dnes se zde vyrábí pivo značky Konrád, které návštěvníci mohou ochutnat v místním šenku.	Běžně přístupné - restaurace, kulturní akce. V areálu pivovaru sídlí automobilové muzeum.
Hodkovice nad Mohelkou LB	Pivovar www.eurobeds.cz	KP	Dokladem pivovarské výstavby počátku 20. století je Svobodův pivovar - mohutná zděná stavba s architektonicky výrazně ztvárněnými průčelími – postavena v roce 1899. Provoz ukončen v roce 1926, v současné době využíván k jiným účelům.	Nepřístupné běžně.
Český Dub LB	Pivovar www.eurobeds.cz	Není zapsáno	Neobvyklým způsobem vyřešil rekonstrukci vyhořelého pivovaru rohanský stavitel Josef Pruvot roku 1858. Kromě hospodářských objektů byl využit podstřešní prostor kaple sv. Jana. Pivovar byl zrušen roku 1886. Areál byl částečně zbourán, dochované objekty dnes slouží bytovým účelům, kaple chátrá.	Nepřístupné běžně.
Kravaře CL	Mlékárna www.eurobeds.cz	Není zapsáno	Průmyslovou výrobu v Kravařích dokládá hlavní budova původní mlékárny, která byla postavená v roce 1907 mlékárenským družstvem.	Nepřístupné
Kořenov - Polubný JN	Větrný mlýn	Není zapsáno	Zděný mlýn z první poloviny 19. století postavený na neobvykle široké základně. Nebyl dokončen a sloužil jako byty zemědělců. Dnes rekreační objekt.	Nepřístupné

Sušárna chmele Dubá

Pivovar Vrkoslavice

Pivovar Hodkovice nad Mohelkou

Pivovar Český Dub

Mlékárna Kravaře

vodárenství, energetika				
lokality	objekt	statut objektu	popis	přístup
Liberec - Rudolfov	Elektrárna www.eurobeds.cz	Není zapsáno	Nejlépe zachovaná elektrárna v Libereckém kraji, která využívá dvou Peltonových turbin na jedné hřídeli; byla postavena roku 1926, je stále v provozu s původním zařízením..	Běžně nepřístupná
Bedřichov LB	Přehrada www.pla.cz	Není zapsáno	Vybudována v letech 1902–06 jako nejvyšší z pěti tzv. Libereckých vodních nádrží na ochranu proti povodním. V letech 1924 až 1927 byl vybudován přivaděč vody ke špičkové elektrárně v Rudolfově.	Přehrada je běžně přístupná
Desná JN	Přehrada Bílá Desná www.jizerky.eu	KP	V rozmezí let 1912 – 15 byly na řekách Bílá a Černá Desná vybudovány dvě přehrady, v té době nejvyšší v Čechách. Výšky zemních sypaných hrází byly 18 m (Bílá Desná) a 20 m (Souš). Krátce po dokončení v roce 1916 došlo k protržení hráže Bílá Desná. Katastrofu zřejmě zapříčinily jak špatné výpočty tak i provedení stavby. Během jedné hodiny došlo ke zničení sypané hráže a zaplavení přilehlých vesnic. Tato tragédie si vyžádala mnoho lidských životů v obci Desná. Do současnosti se dochovala regulační věž s částí odtokové štol.	V místě bývalé přehrady je naučná stezka. Severně od obce
Zahrádky CL	Propust na Novozámeckém rybníku www.libri.cz	KP	Novozámecký rybník vznikl asi v roce 1360 nasypáním zemní hráže s propustí vysekanou ve skále hrazenou dřevěnými stavidly; propust patří mezi nejstarší regulační vodní díla v ČR. Nad propustí z Novozámeckého rybníka je dvoupatrová dřevěná lávka. Odtokový kaňon vyhloubený ve skále je asi 8 metrů hluboký a 50 metrů dlouhý. Při hladině rybníka je první plošina lávky se stavědlý, v patře nad touto plošinou je rumpál s válcovou kladkou k vytahování stavidel a konečně v posledním patře je 7 metrů dlouhá krytá lávka s pultovými stříškami s osmi řadami šindelů. Na 1,3 metru vysoké střeše je z každé strany sedm řad šindelů. Lávka má průchod vysoký 2 metry, její šířka je 1,3 metru. Hřeben střechy lávky je nad hladinou Novozámeckého rybníka ve výšce 8 metrů	Běžně přístupné.
Liberec LB	Vodní nádrž Harcov www.eurobeds.cz	KP	Postavena v letech 1902–04 firmou W. Streitzig a spol. z Liberce a H. Rell z Vídně jako zásobárna vody pro město a Liebigovu textilku a na ochranu proti povodním.	Běžně přístupné.
Doksy - Máchovo jezero CL	Rybník www.eurobeds.cz www.tiscali.cz	Není zapsáno	Jeden z nejstarších rybníků v Čechách založen v roce 1272, rozšířen v době Karla IV. Máchovo jezero slouží jako ochrana před záplavami, chovají se tu i ryby, především je to však mimořádně oblíbené rekreační místo. Uprostřed jezera vyčnívají dva ostrůvky - Myší zámek a Kachní ostrov, které jsou významnými ornitologickými rezervacemi. Na pískovcové skále Myšího zámku se dochovaly zbytky tvrze z 15. století.	Běžně přístupné.

vodárenství, energetika

lokality	objekt	statut objektu	popis	přístup
Sychrov LB	Zámecký vodovod www.eurobeds.cz	Areál zámku je KP	Vodovod v areálu sídla Rohanů zásoboval zámek, hospodářský dvůr a především rozsáhlý romantický park se skleníky, oranžérií a arboretem. Voda byla čerpána z říčky Mohelky nejprve pomocí vodního trkače (1834), od roku 1865 unikátním čerpacím strojem, jehož návrh vyhotovil Romuald Božek. V zámeckém parku se dochoval věžový vodojem, který byl postaven roku 1891 podle návrhu stavitele Františka Wordrena v historizujícím stylu.	Součást prohlídky zámeckého parku.
Česká Lípa CL	Pokloповý jez mostový www.eurobeds.cz	Není zapsáno	Je jedním ze šesti unikátních mostových pokloповých jezů postavených podle projektu Ing. Záhorského na území dnešní České republiky v letech 1910-14. Od roku 1984 nevyužíván, od roku 1996 využíván jako lávka.	Běžně přístupný

Elektrárna Liberec – Rudolfov

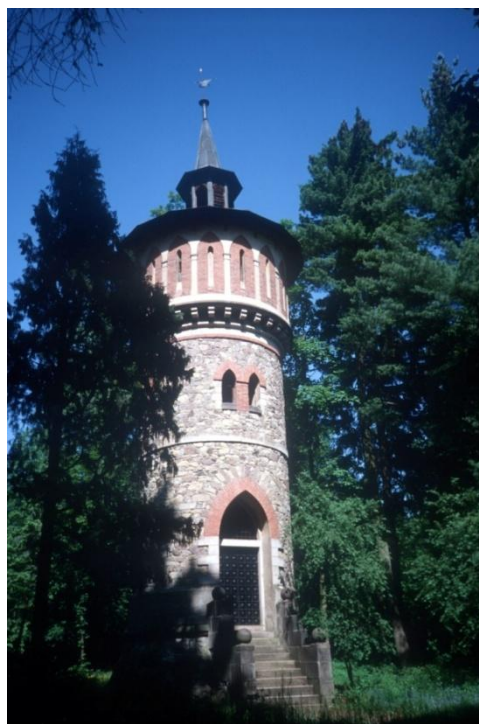
Vodní nádrž Harcov Liberec

Přebreda Bílá Desná

Propust na Novozámeckém rybníku Zahrádky

Vodárna Sychrov

Zámecký vodovod Sychrov

Pokloповý jez Česká Lípa

Máchovo jezero Doksy

sklářství				
lokality	objekt	statut objektu	popis	přístup
Liberec - Kristiánov LB	Sklářský hřbitov www.bedrichov.cz	Není zapsáno	Sklářský hřbitov a bývalá roubená hospoda, kde je nyní sklářská expozice, připomínají jednu z prvních skláren v Jizerských horách založenou roku 1775 rodinou Riedlů.	Přístupné
Kořenov - Jizerka JN	Sklárna www.eurobeds.cz	KP	Vybudována po roce 1827 rodinou skláře Riedla, v sousedství roubená sklářská usedlost a pozůstatky staršího objektu sklárny. Zachována i nádrž a krytý náhon. Nyní sklárna slouží jako restaurace a penzion. V unikátním obrovském prostoru kamenné výrobní haly se postupně buduje kryté sportoviště.	Restaurace a penzion běžně přístupné
Jablonec nad Nisou – Kokonín JN	Mačkárna skla www.kudyznudy.cz	KP	Na Jablonecku se často setkáváme s typickými přízemními stavbami se dvěma komínovými tělesy. Sloužily k výrobě skleněných korálků a knoflíků. Měly jak české pojmenování mačkárný skla nebo německé označení „drikety“ (drucken). Vznikaly na přelomu 18. a 19. století. Touto ruční výrobou si přivydělávalo mnoho rodin. Dosud funkční technologické zařízení můžeme vidět v mačkárně v Kokoníně (dnes předměstí Jablonce nad Nisou).	Přístup pro předem ohlášené skupiny. Adresa: Maršovická 437
Turnov SM	Kompoziční huť www.ceskyraj.cz www.eurobeds.cz	Není zapsáno	Poslední dochovaná pec na kompozici tj. sklovinu, tu zde naposledy taval F. Palc v roce 1864. Hranolová stavba čtvercového půdorysu se stanovou střechou a mohutným komínem je dnes bez technologického vybavení. Dnes je v objektu vinárna.	Vinárna je běžně přístupná.

Sklárna Jizerka

Kompoziční huť Turnov

Mačkárna skla Jablonec nad Nisou - Kokonín

Sklářský hřbitov Kristiánov
www.jizerske-hory.cz/fotos/kristi1.htm - 3k

Sklářské muzeum Liberec – Kristiánov
www.cestovatel.cz/clanky/opustene-jizerky/galerie/kristi-nov-pam-tn-k-skl-stv- - 8k

textilní průmysl				
lokality	objekt	statut objektu	Popis	přístup
Smržovka JN	Textilka Klášter www.eurobeds.cz	Není zapsáno	Přádelna firmy Priebisch Erben postavena v roce 1897; pro svou výstavnost nazývána Klášter nebo Průmyslový zámek.	Nepřístupné
Smržovka - Dolní Smržovka JN	Přádelna Seba 06, dříve přádelna Johann Priebisch dědicové www.eurobeds.cz	Není zapsáno	Na místě původní přádelny z roku 1834 byla postavena nová továrna v letech 1911 -1912 podle podle projektu drážďanských architektů W. Lossowa a M. H. Kühna. V provozu.	Návštěva po domluvě.
Jablonec nad Jizerou - Hradsko SM	textilka	Není zapsáno	Budovy areálu přádelny firmy Hertzfeld a Fischer z období 1883 – 1927. Později součástí podniku Krkonošské přádelny hedvábí, od roku 1973 výroba skleněných vláken pod podnikem Verte, výroba ukončena roku 1992.	Nepřístupné
Chrastava LB	Textilka www.eurobeds.cz	KP	Postavena firmou G. Sachers a syn pro firmu Feigl a Widrich v letech 1903–05 podle vzorového projektu, který získal ocenění na Liberecké průmyslové výstavě. Patří k vrcholným architektonickým skvostům v industriální architektuře.	Výrobní závod nepřístupný; v bývalé kotelně se pořádají příležitostně kulturní akce.
Bílý Potok LB	Textilka www.eurobeds.cz	Není zapsáno	Na soutoku řeky Smědé a Hájeneho potoka byla roku 1903 na místě továrny na výrobu příze, která vyhořela, postavena nová železobetonová budova s cihelnými vyzdívkami libereckým továrníkem Beinertem. Od roku 2001 mimo provoz. Jiné využití.	Prohlídka po domluvě.
Liberec - Vratislavice LB	Zauhlovací věž	Není zapsáno	Tovární areál na výrobu koberců založený místním rodákem Ignácem Ginzkeyem vznikl v období 1847 – 1924. Dominantním objektem je zauhlovací věž s vodojemem z roku 1919 podle projektu vídeňského architekta prof. Bauera.	Nepřístupné
Horní Branná SE	Plátenický dům www.hrady.cz	KP	Původně panský dům v roce 1777 změnil podnikatel A. Střížek na jednu z prvních plátenických manufaktur v českých zemích. V jádře renesanční dům byl doplněn přístavbami v letech 1850 a 1907.	Přestavuje se na penzion, v současné době nepřístupné.

Zauhlovací věž Liberec – Vratislavice

Textilka Jablonec nad Jizerou - Hradsko

Smržovka Přádelna Seba

Textilka Klášter Smržovka

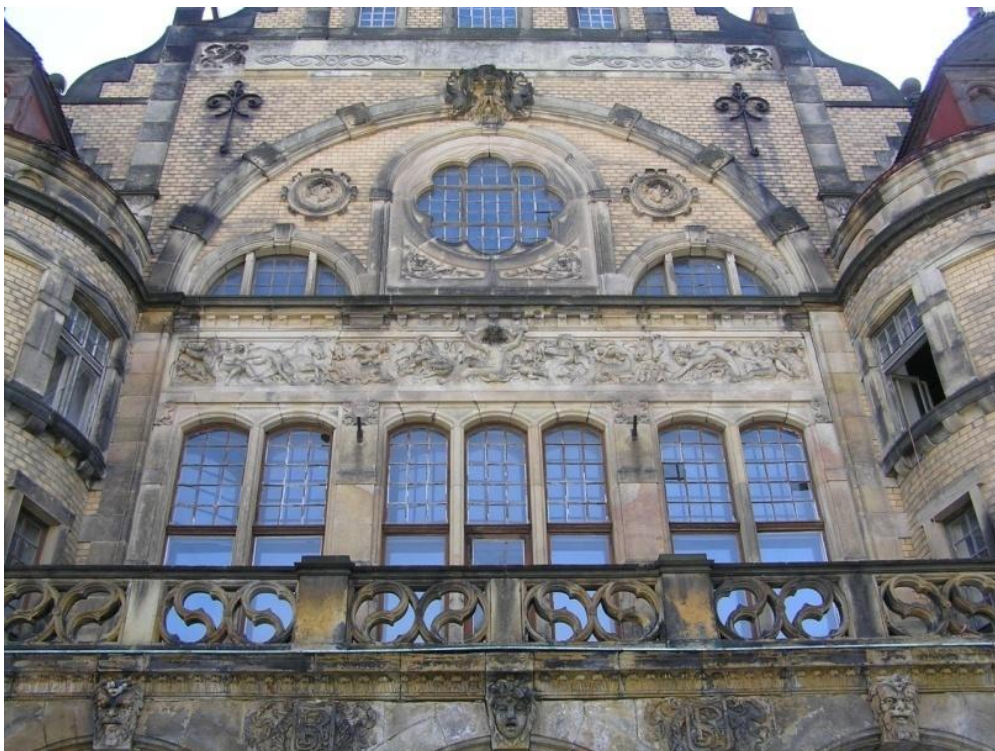

Textilka Chrastava

Textilka Bílý Potok

různé				
lokality	objekt	statut objektu	popis	přístup
Liberec LB	Městské lázně www.archiweb.cz	KP	Výjimečně architektonicky pojaté a moderně technicky vybavené (např. otevírací střecha nad bazénem) lázně zahájily provoz v roce 1902. Stavbu realizovala firma stavitele Adolfa Bergera, kotelnu vybavila firma Ringhofer.	V současné době v rekonstrukci k původnímu účelu, nepřístupné.
Liberec LB	Televizní vysílač Ještěd www.archiweb.cz	NKP	Vybudován v letech 1963-69 podle projektu arch. K. Hubáčka a ing. Patermana na místě původní turistické chaty a vyhlídkové věže. Za mimořádné technické dílo zapojené do krajiny získal architekt Hubáček uznání Mezinárodní unie architektů -Perretovu cenu, Ještědu udělena v roce 1969.	Přístupno.
Zákupy CL	Firma Eduard Held Reichstadt, výroba papírového zboží www.pvozakupy.cz	Není zapsáno	Dnešní společnost PVO s.r.o., původně firma Eduard Held Reichstadt, od roku 1887 vyrábí papírového zboží (karnevalové, plesové, party zboží – masky, čepice, lampiony, konfety, ...) vyvážené do celého světa. Hlavní budova továrního areálu si zachovala původní vzhled je dominantním objektem náměstí.	Nepřístupné
Rokytnice nad Jizerou - Horní Rokytnice RK	Pevnost Hanička www.hanicka.cz	KP	Pevnost Hanička vybudována v letech 1936–38 jako součást čs. pohraničního opevnění; šest podzemních objektů po 2. svět. válce sloužilo k armádním účelům, v současnosti voj. muzeum.	Prohlídka v návštěvní hodiny.

Městské lázně Liberec

Výroba papírového zboží Zákupy

Televizní vysílač Ještěd